

## **Вибіркові дисципліни. 9 семестр (3 дисципліни на вибір)**

### **1. Україна та Європа пізнього середньовіччя**

**Мета курсу.** Сформувати у студентів розуміння взаємозв'язків між подіями європейської та української історії у означений період пізнього середньовіччя.

Основними **завданнями** курсу є:

- поглибити знання поняттєвого та термінологічного апарату сучасної медієвістики;
- аналізувати різного роду джерела, які висвітлюють проблематику середньовічної та ранньомодерної доби;
- на порівнянні історіографічного та джерельного матеріалу демонструвати відмінності та спільності проблем історії України та Європи;
- вміти використати свої знання у подальших студіях в царині історії України, Центрально-Східної та Західної Європи

**Зміст курсу.** Міжнародна еволюція на теренах сучасної України проходила у різні історичні епохи, відповідно до викликів й вимог часу. Визначаючи шляхи соціально-суспільного розвитку, Україна завжди враховувала цивілізаційні європейські, відтак і світові процеси. Долученість до системи міжнародних відносин можна простежити від античних часів, у період виникнення й розвитку Київської Русі, а згодом Галицько-Волинської держави, її трансформації у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої, у час козацької державності за Богдана Хмельницького, функціонування української цивілізації у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Матеріал курсу укладено на основі міждисциплінарного підходу, із залученням відомостей політичної, економічної та соціальної історії, історії літератури, філософії, мистецтва, дослідження археології, культурної антропології, тощо. У ході вивчення курсу на широкому фактографічному матеріалі пропонується з'ясувати практику культурно-цивілізаційних впливів багатьох століть, проаналізувати усталеність та наповненість контактів українства й інших європейських народів у пізньому середньовіччі, виокремлено пріоритети зовнішніх зв'язків українських земель у період від Пізнього Середньовіччя та раннього Нового часу.

**Обсяг дисципліни:** 5 кредитів (150 годин); заплановано: 12 лекційних та 15 практичних занять.

**Форма контролю** – залік.

**Викладач** – доц. Каліщук О. М.

### **2. Дискусійні питання історії України нового та новітнього часу**

**Мета курсу:** засвоєння та переосмислення студентами магістратури різних наукових трактувань та вироблення ґрунтовної власної точки зору з приводу окремих суперечливих питань української історії другої половини XVI–XVIII ст., українського “довгого” XIX ст. та новітньої доби першої половини XX ст. у сфері політики, економіки, соціуму та культури.

**Завдання курсу:** аналіз джерел та висвітлення в історіографії дискусійних питань, що перебувають в полі зору українських та іноземних дослідників, характеристика сучасного підходу до їх трактування та закріплення навичок ведення дискусії в контексті культури наукової полеміки.

**Зміст курсу:** Поняття дискусії, її значення для наукового поступу. Огляд дискусійних питань української історії XVI – XVIII ст. Ранньомодерна чи нова історія України: до проблеми термінології та періодизації. Джерелознавство історії України нового часу: питання достовірності. Реалії та вигадки в писемних джерелах. Литовські Статути XVI ст.: пам'ятки староукраїнського чи старобілоруського права? Література „канцеляристів”: проблема валідності та рівня компілятивності козацьких літописів. Авторство “Історії Русів”.

Люблінська 1569 р. та Берестейська 1596 р. унії: дискусія про причини та наслідки. Дискусійні моменти генези українського козацтва. Великий кордон як визначальний фактор становлення українського козацтва. Городове і низове козацтво. Запорожці і татари – вороги чи сусіди?

Військо Запорозьке: до і після Переяславсько-Московської угоди 1654 р. “Від Богдана до Івана не було гетьмана”: дискусії про Руїну. Україна-Гетьманщина і Російська імперія в останній чверті XVII – 80-х рр. XVIII ст.: аналіз політичних відносин. “Зрада” гетьмана Івана Мазепи та її наслідки. Аналіз процесу інкорпорації України до складу Російської імперії та ліквідація козацької автономії. Феномен українського бароко. Інтелектуальна еліта в суспільно-політичному та культурному житті.

Дискусійні моменти українського “довгого” XIX ст. і українських визвольних змагань першої половини XX ст. Історичні постаті: соціально-політичні портрети.

Зміст курсу також передбачає набуття вміння полемізувати і підтримувати конструктивну дискусію на тему ключових моментів української історії.

**Обсяг:** 5 кредитів (150 год.); заплановано 12 лекційних та 15 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – доц. В.В. Пришляк

### **3. Індивід і суспільство Античності і Середньовіччя**

**Мета курсу:** формування у студентів ґрунтовного комплексу знань і цілісного уявлення про античне та середньовічне суспільство та місце в ньому окремого індивіда.

**Завдання курсу:** показати «живий образ» античної та середньовічної Європи.

**Зміст курсу:** Предметом вивчення курсу є античне та середньовічне суспільство як особливі типи соціуму і сама людина. Людська особистість в добу античності та середньовіччя є складною психологічною та інтелектуальною структурою, яка сформувалася на перетині епохальних, класових, групових та індивідуально-унікальних моделей свідомості і поведінки. Слова Ю. Т. Лотмана про те, що «будь-які історичні та соціальні процеси реалізують себе через цей механізм, а не поза ним», складають своєрідне завдання курсу.

**Обсяг:** 5 кредитів (150 год.); заплановано 12 лекційних та 15 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – доц. Карліна О. М., доц. Шульга С. А.

## **Вибіркові дисципліни. 10 семестр (3 дисципліни на вибір)**

### **1. Українсько-російські відносини в історичній ретроспективі**

**Мета курсу:** розкрити проблему українсько-російських відносин на різних етапах їхнього розвитку.

**Завдання курсу:**

- з'ясувати витоки українсько-російських відносин у контексті державотворчих процесів в Україні та Росії;
- визначити характер та зміст відносин на різних етапах українсько-російських взаємин;
- проаналізувати основні проблеми українсько-російських відносин.

**Зміст курсу.** Проблема українсько-російських відносин у візії представників різних історіографічних шкіл та напрямів. Початки українсько-російських взаємин та їх розвиток у добу пізнього середньовіччя. Україна та Росія під час національно-визвольної війни українського народу середини 17 ст. Політичні, економічні та культурні взаємини України та Росії у 18 – на початку ХХ ст. Українсько-Російські відносини у період Української революції. Україна та Росія у 20 – 30-х рр. ХХ ст. Українсько-російські взаємини під час Другої світової війни та у повоєнні роки (до проголошення незалежності України).

**Обсяг:** 5 кредитів (150 год.); заплановано 13 лекційних та 13 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю:** залік.

**Викладач** – проф. Шабала Я. М.

### **2. Національно-визвольний рух в Україні у 1920-1940-х рр.**

**Мета курсу:** поглиблення знань студентів з проблем Другої світової війни, допомогти зрозуміти причини виникнення та генези українського національно-визвольного руху, проаналізувати поняття – український націоналізм, національно-визвольний рух, фашизм, нацизм, інтегральний націоналізм, тоталітаризм, визначити роль України в міжнародній політиці 1930-х–1940-х рр., проаналізувати наслідки Другої світової війни для населення України.

**Завдання курсу:** вивчити основні причини виникнення національно-визвольного руху, проаналізувати тактику та стратегію боротьби за державний суверенітет, проаналізувати наслідки боротьби для українського народу, сформулювати у студентів комплекс умінь та навичок роботи з історичними джерелами.

**Зміст курсу:** Державна політика польського уряду щодо українського населення в 1920-30-х рр. Зародження політичних партій та громадських організацій на Закарпатті. Встановлення радянської влади на західноукраїнських землях 1939-1941 рр. Національно-визвольний рух на першому етапі Другої світової війни. Загострення суспільно-політичної ситуації в СРСР 1939-1941рр. Український визвольний рух в період німецько-фашистської окупації. Соціально-політична обстановка на Західних землях України наприкінці Другої світової війни. Визвольний рух на території України у перші повоєнні роки 1945-1953 рр. Зміна політичної та військової доктрини ОУН-УПА 1944-1950рр.

**Обсяг:** 2 кредити (62 год.); заплановано 26 лекційних та 26 практичних.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – проф. Ленартович О.Ю.

### **3. Етнодемографічна історія Європи**

**Мета курсу:** формування у студентів цілісного уявлення про основні етапи етнічної історії європейських народів з огляду на демографічний аспект проблеми.

**Завдання курсу:** сформулювати у студентів цілісне уявлення про основні етапи етнічної історії європейських народів з огляду на демографічний аспект проблеми.

**Зміст курсу:** Розглядаються основні показники етнічного відтворення населення: народжуваність (етнічні аспекти і чинники народжуваності, динаміка та вікові коефіцієнти народжуваності), смертність (етнічні аспекти, біологічні та географічні чинники смертності, соціальні та етнічні аспекти хвороб, національно-культурні особливості харчування та їх вплив на етнічні показники смертності, етнічні аспекти геноциду, військових втрат та інших насильницьких смертей, етноцид і його прояви), міграційні процеси (етнічні аспекти та чинники міграцій, внутрішні та зовнішні міграційні процеси, соціальні та політичні чинники міграційних процесів у середовищі окремих етносів, діаспора), шлюбність, її вплив на динаміку народжуваності у окремих етносів (шлюбний вік і його етнічні особливості, сімейний склад та його етнічні аспекти, моноетнічні та змішані шлюби), **урбанізація** та її етнічні аспекти.

**Обсяг:** 5 кредитів (150 год.); заплановано 13 лекційних та 13 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – доц. Крамар Ю. В.

**Вибіркові дисципліни. 10 семестр (3 дисципліни на вибір)**

- 1. Історія історичної науки.**
- 2. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні в XX – XXI столітті.**
- 3. Історія європейської ментальності.**

## **Вибіркові дисципліни. 11 семестр (3 дисципліни на вибір)**

### **1. Біблійна археологія**

**Мета курсу.** На основі археологічних пам'яток країн Близького Сходу розкрити проблему розуміння подій і фактів, відображених у Біблії.

**Завданням курсу** є реальний аналіз відомих археологічних джерел, які стосуються давніх суспільств Близького Сходу і, передусім Палестини, де з'явилися книги Старого і Нового Завіту. Курс присвячений археологічним пам'яткам, які підтверджують історичність біблійних оповідей. Завдання студентів навчитися узгоджувати археологічні пам'ятки зі свідченнями Священного Писання.

**Зміст курсу.** Загальні відомості про біблійну археологію. Історія зародження і розвитку біблійної археології як науки. Періодизація і хронологія в біблійній археології. Роль допоміжних дисциплін: нумізматики, сфрагістики та ін. Виникнення світу і життя. Співвідношення Біблії і археології в питанні антропогенезу. Всесвітній потоп у світлі Біблії та археології. Період Патріархів у світлі археології та Священного Писання. Археологія про перебування євреїв у єгипетському полоні. Ізраїльсько-Іудейська держава за археологічними даними, її розквіт і занепад. Археологія Палестини в період персидського та еллінського панування (VI–II ст. до н. е.). Історія та археологія за Гасмоней (142–63 рр. до н. е.). Кумранські рукописи. Писемні та археологічні свідчення про Ісуса Христа. Історична місіонерська діяльність апостола Павла. Значення археології для підтвердження істинності священної історії.

**Обсяг:** 4 кредити (120 год.); заплановано 6 лекційних та 9 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю:** залік.

**Викладач** – проф. Кучинко М. М.

### **2. Україна у 1939–1941 рр.: влада і суспільство**

**Метою курсу** є формування у студентів цілісного та об'єктивного уявлення на рівні вимог вищої школи про особливості політичного, соціально-економічного та національно-культурного розвитку України у 1939–1941 рр.

**До основних завдань** курсу слід віднести розгляд таких проблем: становище українських земель напередодні Другої світової війни; основні тенденції суспільно-політичного, соціально-економічного і духовного розвитку УРСР; передумови, хід і наслідки приєднання західноукраїнських земель до складу УРСР; проведення радянської політики приєднаних територій; здійснення політичних репресій і масових депортацій населення; розгортання українського й польського руху опору сталінському тоталітарному режимові.

**Зміст курсу:** Історіографія та джерела з історії українських земель 1939–1941 рр. Західноукраїнські землі в системі міжнародних відносин у 1939–1941 рр. Включення Західної Волині, Східної Галичини, Північної Буковини і частини Бессарабії до складу УРСР. Утвердження радянського тоталітаризму на західних землях України. Політичне протистояння.

Репресивна політика радянської влади. Перебудова економіки на соціалістичний лад. Розвиток торгівлі. Соціальні проблеми. Культурне будівництво та духовне життя.

**Обсяг:** 4 кредити (120 год.); заплановано 12 лекційних та 18 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – проф. Баран В. К.

### **3. Владні інститути Російської імперії XVIII – на початку XIX ст.**

**Метою курсу** є формування у студентів ґрунтовного комплексу знань про основні етапи становлення, розвитку і трансформації системи органів державної влади та їх апарату впродовж визначеного періоду історії Російської імперії, а також специфіку їхнього функціонування на анексованих Росією у XVIII ст. територіях.

**Завдання курсу** полягають у з'ясуванні та аналізі головних економічних, політичних, соціальних, культурно-етнічних чинників еволюції російської державності у XVIII – на початку XIX ст.; виявленні загальних та особливих рис її розвитку на фоні загальноєвропейського історичного процесу. Окрім того в процесі вивчення даного курсу передбачено розглянути основні напрями та концепції досліджень формування та еволюції владних інституцій Російської імперії у XVIII – на початку XIX ст.; дослідити генезис інституту губернаторства як інституту епохи Російської імперії і абсолютизму; розкрити особливе значення інституту генерал-губернатора у створенні Російської імперії, інкорпорації національних окраїн до складу «єдиної і неподільної» держави; створити соціально-історичний портрет російського губернатора, звернувшись до особистостей губернаторів і генерал-губернаторів, які стали своєрідними символами і типажамі своїх епох; вивчити законодавчі матеріали про державне управління, його структуру і функції в досліджуваній період; проаналізувати заходи уряду щодо підвищення ефективності діяльності губернських, провінційних та повітових владних структур; простежити зміни урядової політики у сфері місцевого управління залежно від регіональних особливостей і з'ясувати її конкретний зміст щодо забезпечення політичної стабільності на території українських земель; розглянути процес формування територіально-адміністративного устрою земель Правобережної України після їх приєднання до Російської імперії в результаті другого та третього поділів Речі Посполитої; з'ясувати зміни у адміністративно-територіальному устрої в період правління Павла I; показати процес впровадження адміністративно-поліцейської системи; окреслити особливості функціонування систем судоустрою та судочинства Російської імперії; охарактеризувати процес легітимації шляхти та кооптації її до складу російського дворянства на інкорпорованих Росією територіях.

**Обсяг:** 4 кредити (120 год.); заплановано 12 лекційних та 18 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – доц. Ткачук А. П.

## **Вибіркові дисципліни. 11 семестр (3 дисципліни на вибір)**

### **1. Давня та середньовічна історія України в художніх образах**

**Мета курсу.** Доповнити знання та уявлення студентів про головні події давньої та середньовічної історії України за допомогою їх відображення художніми засобами.

**Завдання курсу.** Ознайомити студентів з основними художніми творами, які відображають різні сторони економічного, політичного та культурного життя суспільства на теренах України в давню добу та епоху середньовіччя.

**Зміст курсу.** Відображення подій давньої та середньовічної історії України в художній літературі. Твори театрального та кіномистецтва, тематично пов'язані з українською історією окресленої доби. Давня та середньовічна історія України в творах образотворчого та музичного мистецтва. Проблема відповідності художніх образів реальній історичній основі.

**Обсяг:** 4 кредити (120 год.); заплановано 6 лекційних та 9 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю:** залік.

**Викладач** – проф. Шабала Я. М.

### **2. Українське суспільство у ХХ ст.: культура, побут, світогляд.**

**Метою курсу** є формування у студентів цілісного та об'єктивного уявлення на рівні вимог вищої школи про особливості політичного, соціально-економічного та національно-культурного розвитку України у 1939–1941 рр.

**До основних завдань** курсу слід віднести розгляд таких проблем: становище українських земель напередодні Другої світової війни; основні тенденції суспільно-політичного, соціально-економічного і духовного розвитку УРСР; передумови, хід і наслідки приєднання західноукраїнських земель до складу УРСР; проведення радянської політики приєднаних територій; здійснення політичних репресій і масових депортацій населення; розгортання українського й польського руху опору сталінському тоталітарному режимові.

**Зміст курсу:** Історіографія та джерела з історії українських земель 1939–1941 рр. Західноукраїнські землі в системі міжнародних відносин у 1939–1941 рр. Включення Західної Волині, Східної Галичини, Північної Буковини і частини Бессарабії до складу УРСР. Утвердження радянського тоталітаризму на західних землях України. Політичне протистояння.

Репресивна політика радянської влади. Перебудова економіки на соціалістичний лад. Розвиток торгівлі. Соціальні проблеми. Культурне будівництво та духовне життя.

**Обсяг:** 4 кредити (120 год.); заплановано 6 лекційних та 9 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – проф. Баран В. К.

### **3. Історія техніки і технологій**

**Мета курсу:** ознайомлення із світовою історією розвитку науки і техніки.

**Завдання курсу:** формування цілісного уявлення про місце науки і техніки у житті соціуму.

**Зміст курсу:** Особлива увага звертається на виникнення знарядь праці, технічних засобів побуту та виробництва, використання джерел енергії, основні технічні винаходи та наукові відкриття в історії людства. Виокремлюється роль технічних і технологічних нововведень у прогресі матеріальної цивілізації. Проведена класифікація природничих наук та наук про суспільство, що дасть змогу чіткіше простежити динаміку їхньої еволюції. Вивчається розвиток науки як форми суспільної свідомості. Окремі сюжети присвячені діяльності провідних учених на різних етапах розвитку людства. Навчальна

дисципліна «Історія техніки і технологій» дасть можливість сформувати цілісне уявлення про місце цієї сфери у житті соціуму.

**Обсяг:** 4 кредити (120 год.); заплановано 6 лекційних та 9 практичних занять.

**Підсумкова форма контролю** – залік.

**Викладач** – доц. Хлібовська Г. М.